



Verstedelijking & krimp sturen strategie energietransitie

# Beheer doet er toe!

Stadswerk en branchevereniging NVRD hebben de handen ineengeslagen in het programma 'Beheer doet er toe!'. Hiermee laten we de waarde en het belang zien van slim beheer. In een reeks verdiepende artikelen laten we deze verbindingen zien. Dit maal staan de energietransitie en verstedelijking & krimp centraal.



De openbare ruimte vormt de basis voor het openbare leven. Het is de plek waar mensen elkaar ontmoeten, naar hun werk gaan, spelen, sporten en ontspannen. De openbare ruimte verbindt. Het ontwikkelen en beheren ervan is dan ook een van de belangrijkste taken voor gemeenten. Het is tevens een middel om andere maatschappelijke uitdagingen aan te pakken. In 'beheer doet er toe!' onderscheiden we: energietransitie, klimaatadaptatie, veiligheid, participatie & zelfbeheer, biodiversiteit, circulaire economie, gezondheid, verstedelijking & krimp, mobiliteit & toegankelijkheid en inclusieve samenleving.

## Energietransitie

De openbare ruimte vervult een rol in de energietransitie waarbij we overstappen van fossiele brandstoffen

naar duurzame energiebronnen. De openbare ruimte gaat er steeds meer uitzien als een 'energieland-schap': er komen meer elektrische laadpalen, zonnepanelen en windmolens; ook zullen wegen of fietspaden worden ingezet voor het opwekken en opslaan van energie. Vrijkomend groenafval uit de openbare ruimte kan gebruikt worden als biobrandstof en ook uit riool- en oppervlaktewater kan energie worden gehaald. Het energieverbruik in het beheer van de openbare ruimte kan ook CO<sub>2</sub>-neutraler door bijvoorbeeld slimme en zuinige straatverlichting en de inzet van duurzame voertuigen, machines en werktuigen. Het omvormen van woonwijken naar 'van gas los' biedt mooie kansen om de hele fysieke leefomgeving slim, duurzaam en toekomstbesteding in te richten. Het is cruciaal dat hierbij meteen wordt nagedacht over het beheer.



## Verstedelijking en krimp

In figuur 1 is duidelijk te zien waar krimp en waar groei plaatsvindt. Duidelijk is dat het stedelijk gebied in trek is. Momenteel woont driekwart van de bevolking in een stedelijk gebied en dit zal alleen maar toenemen. Dit heeft gevolgen voor het beheer. Hoe gaan we bijvoorbeeld om met afvalvoorzieningen voor eenpersoonshuishoudens, die relatief veel voorkomen in stedelijk gebied? Wat betekent de verdichting voor de openbare ruimte en afvalbeleid? We zullen in hoogstedelijk gebied toe moeten naar denken in 'm<sup>3</sup>' in plaats van 'm<sup>2</sup>'. Tegelijkertijd zijn er krimpgebieden. Het op orde houden van de voorzieningen in deze dorpen en steden is een grote uitdaging. Ook de openbare ruimte moet hierop worden ingericht. Slim beheer kan een belangrijke bijdrage leveren aan de vitaliteit van de stad en winkel- en centrumgebieden, bijvoorbeeld door meer ruimte te geven aan natuur en toerisme.

## Sturend voor de energietransitie

De strategie die het beste past om de energietransitie vorm te geven, moet mede bepaald worden op basis van de bevolkingsontwikkeling: in dichtbevolkte stedelijke gebieden past een heel andere aanpak dan in dunbevolkt plattelandsgebied. Ook is het slim om bij de aanleg van een nieuw systeem rekening te houden met de verwachte toekomstige ontwikkeling: zal het aantal bewoners toe- of juist afnemen? Uiteraard moet ook ruim op tijd het beheer meegenomen worden in de ontwikkelingen.

## Voorbeeld dichtbevolkt verstedelijkt gebied: Zuidas, Amsterdam

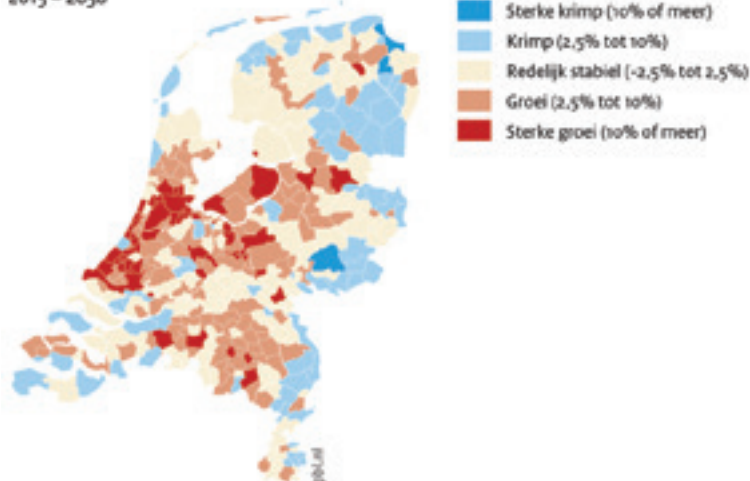
In verstedelijkt gebied is een hoge dichtheid van gebruikers van energie. Vaak is er relatief weinig ruimte om energie op te wekken. Wel kan slim gebruik gemaakt worden van elkaars energie: bijvoorbeeld de restwarmte van kassen of fabrieken inzetten om woningen te verwarmen. Een warmtenet is een veelgehoorde mogelijke toepassing in dichtbevolkte gebieden. Het is wel een uitdaging om alle ruimtevragers - met name in de volle ondergrond - een plek te geven. Op de Zuidas in Amsterdam - een van de meest verstedelijkte gebieden in Nederland - kiest men bewust voor duurzame energie en inrichting. Men wil voor 2030 van het fossiele gas af. Concrete duurzame maatregelen zijn het gebruik van WKO-installaties (warmte- en koudeopslag), koude uit het nabijgelegen Nieuwe Meer, zoveel mogelijk groen (waaronder op daken) en lokaal opvangen van regenwater (60 millimeter op eigen kavel is verplicht bij nieuwe ontwikkelingen). En door samen te werken, kan warmte die over is in een bepaalde toren elders weer worden ingezet.

## Voorbeeld dunbevolkt krimpgebied: energiecoöperaties

Het opwekken van schone energie zal voor een groot deel moeten plaatsvinden op het dunbevolkte platteland. Hier is immers veel ruimte voor windmolens en zonnepanelen. Het aanleggen van een warmtenet past minder in een dunbevolkt gebied vanwege de hoge aanlegkosten. Een strategie die goed lijkt te passen in dunbevolktere gebieden is de energiecoöperatie. Inmiddels zijn er al bijna 500 energiecoöperaties, die erop gericht zijn om de lokale energievoorziening te verduurzamen en de lokale economie en de gemeenschap te versterken. Uit onderzoek van Hier Opgewekt blijkt dat er in de landelijke gebieden meer energiecoöperaties zijn dan in de grote steden: één coöperatie op 60.000 inwoners in grote steden, tegen één coöperatie op 10.000 inwoners in dunbevolkt gebied. ●

### Bevolkingsontwikkeling per gemeente

2015 - 2030



▲ Figuur 1. (bron: PBL/CBS regionale bevolkings- en huishoudensprognose 2015-2040)



### WEBSITES

[www.duurzaambedrijfsleven.nl](http://www.duurzaambedrijfsleven.nl)  
[www.hieropgewekt.nl](http://www.hieropgewekt.nl)  
[www.nvrd.nl](http://www.nvrd.nl)  
[www.stadswerk.nl](http://www.stadswerk.nl)